

Pääkirjoitus

Syksy saapui kuuman ja tapahtumarikkaan kesän jälkeen. Kuntavaalitkin tulivat ja menivät. Tärkeimpiä äänestyspäätökseen vaikuttavista asioista olivat HS-gallupin mukaan terveydenhoito, kuntatalous ja vanhukset. Miten paljon ikääntyneiden palveluihin sitten panostetaan käytännössä, se jää nähtäväksi. Korona-aika kaikkine lieveilmiöineen jättää jälkeensä paljon korjattavaa niin ikääntyneiden elämään kuin koko yhteiskuntaankin. Nyt kun mediassa väläytellään jo siirtymistä takaisin normaaliin, pandemian jälkeiseen aikaan, on tärkeää ottaa huomioon korona-aikana esiin tulleet ikääntyneiden terveyteen, toimintakyvyn ylläpitämiseen ja sosiaalisiin tarpeisiin liittyvät puutteet ja korjata niitä aktiivisesti.

Yhteiskuntamme tarvitsisi asennemuutosta suhteessa ikääntyneisiin. Etenkin taloudellisesti poliittisessa kontekstissa ikäihmiset nähdään usein taakkana, kulueränä ja erillisenä, jopa holhottavana väestöryhmänä. Ikäihmiset ovat kuitenkin rakentaneet tämän yhteiskunnan, ja useat heistä toimivat yhä aktiivisesti työelämässä, omaishoitajina sekä epävirallisen työn tekijöinä vapaaehtoistyössä tai lastenlapsiaan hoitaen. Useat tämän numeron kirjoitukset käsittelevät tai sivuavat ikään liittyvää luokittelua, toiseuttamista, holhoamista, syrjintää ja syrjäytymistä.

Tutkimusartikkeleissamme käsitellään hoivaa, kotihoitoa, omaishoitoa ja kulttuuripalveluita, mutta myös tarvetta ikääntyneen oman äänen kuulemiselle. Kim Josefssonin ja kumppaneiden artikkelissa pohditaan kotihoidon tai ympärivuorokautisen hoidon asiakkaan asettamia tavoitteita omalle hoidolleen. Tutkimuksessa tulee esiin se tärkeä näkökohta, että iäk-

kät asiakkaat asettavat hoidolleen konkreettisia tavoitteita, jos niitä tiedustellaan systemaattisesti. Ikääntyneen asiakkaan äänen tulisi kuulua enemmän hoitotyön toteutuksessa. Teija Nuutisen, Sanna Laulaisen ja Arto Salosen katsauksessa käsitellään ajankohtaista aihetta: taiteilija-ammattilaisten roolia kulttuurihyvinvoinnin toimijoina ikääntyneiden hoivayhteisöissä. Taide ja kulttuuri ovat oleellinen osa ihmisten hyvinvointia kaikissa elämänvaiheissa, mutta ikääntyneitä koskevissa keskusteluissa ja tutkimuksissa ne jäävät monesti taka-alalle. Kuitenkin myös ikäihmiset tarvitsevat ”hengen” ravintoa.

Ikäihmiset ovat maksaneet korona-ajasta kovan hinnan. Ikäryhmän hyvää tarkoittavalla holhouksella voidaan pahimmassa tapauksessa heikentää kohderyhmän elämänlaatua ja elämän edellytyksiä. Jenny Paanasen, Johanna Rannikon, Maija Harjun ja Jari Pirhosen ajankohtainen tutkimusartikkeli käsittelee pandemia-aikaa hoivakotiasukkaiden läheisten näkökulmasta. Tutkimuksessa todetaan, että vierailukiellot ja etäisyyden pitäminen ovat heikentäneet läheisten hyvinvointia ja suhdetta asukkaaseen ja hoitotahoon. Tilanne on aiheuttanut läheisille ahdistusta, surua ja voimakasta stressiä. Asukkaiden terveys ja toimintakyky puolestaan on voinut heikentyä huomattavasti aktiiviteettien ja sosiaalisten kontaktien jäätyä pois arjesta. Onkin suuri tarve kehittää turvallisempia tapoja, joilla läheiset voivat osallistua hoivakotiasukkaiden elämään myös poikkeusaikoina. Lina Van Aerschotin, Päivi Eskolan ja Mari Aaltosen artikkelissa käsitellään muistisairaiden ja puolisoitajien kokemuksia tuen riittämättömyydestä. Vaikka muistisairaana kotona

asuminen onnistuisi omaishoitajan avulla, tukea arkeen tarvitaan myös sosiaali- ja terveyspalveluista. Apua on saatavilla, mutta se ei aina vastaa avuntarpeita tai se voi olla määrältään liian vähäistä. Uusia tukimuotoja, joissa otetaan huomioon omaishoitajien ja muistisairaiden tarpeet, olisi tärkeää kehittää yhteistyössä kohderyhmän kanssa. Omaishoitajat ja muistisairaavat peräänkuuluttivat tutkimuksessa esimerkiksi henkistä tukea.

Keskusteluja-palstalla Suvi Friedin ja Maiju Ratalan kirjoituksessa ”Miten varmistaa, että kukin iäkäs asukas on yleensä hengissä” pohditaan ikääntymistä taloyhtiöiden näkökulmasta. Aihe on erityisen ajankohtainen Suomessa, jossa yli puolet 75 vuotta täyttäneistä asuu kerrostaloissa ja monet asuvat omassa asunnossaan elämänsä loppuun asti. Päivi Topon, Elisa Tiilikaisen ja Marjaana Seppäsen kirjoituksen otsikkona on ”Vanhuusiän syrjäytyminen pähkinänkuoressa – tuloksia ja politiikkasuosituksia ROSEnetistä”. ROSEnet-tutkijaverkoston mielenkiinnon kohteena ovat olleet syrjäytymisen ja eriarvoisuuden kysymykset vanhuudessa. Verkoston keskeinen sanoma on ollut vanhuusiän syrjäytymisen moniulotteisuus. Syrjäytymisen voi olla taloudellista, syrjäytymistä sosiaalisista suhteista tai palveluista, tai se voi liittyä paikkaan ja yhteisöihin tai kansalaisuuteen. Heli Vaartio-Rajalin, Anu Salpakoski ja Hanna Hintikka puolestaan pohtivat suomalaisia kuntoutuskäytäntöjä koskevassa katsauksessaan, mahdollistuuko Parkinsonia sairastavan turvallinen ja omatoiminen kotikuntoutus.

Väitökset-palstalla Motoko Ishikawa vertailee hienossa lektiiossaan, miten Suomessa ja Japanissa käsitellään ikääntyneiden suuria ikäluokkia mediassa. Aiemmin ikäihmiset nähtiin sekä japanilaisessa että suomalaisessa mytologiassa viisaina, sankarillisina ja jopa jumalallisina hahmoina, kuten esimerkiksi Väinämöinen Kalevalassa. Länsimaisten yhteiskuntien käytäntöjen ja ideologioiden takia ikäihmiset alettiin nähdä yhteiskunnallisena ongelmana. Holhoustoimet vanhainkodeissa laitostuttivat ja syrjäyttivät ikäihmiset ja määrittivät heidät

muista ihmisistä erilaiseksi väestöksi. Malthusialainen tutkimusperinne täydensi ikäihmisten ongelmallisuutta kantamalla huolta muista taloudellisesti riippuvaisen väestön kasvusta ja heidän suhteettoman suuresta tarpeestaan julkisiin resursseihin. Näiden historiallisten järjestelmien ja ideologioiden on esitetty olevan iäkkäitä ihmisiä koskevien laajasti negatiivisten kuvausten taustalla länsimaisissa yhteiskunnissa. On hyvä muistaa, että jokainen meistä vanhenee ja vanhuus on vaihe kaikkien pitkään elävien elämässä. Toisessa erittäin ajankohtaisessa, kansainvälisessä lektiiossa ”Social Policies for Older Indigenous People in Taiwan” Wasiq Silan kertoo, miten Taiwanin kolonialistisen sosiaalipolitiikan perinne näkyy edelleen muun muassa maan alkuperäisasukkaiden ikääntyneille tarjottavissa kerhoissa. Hyvää tarkoittava, holhoava asenne voi aiheuttaa kohteelle ahdistusta ja turhautumista.

Ajankohtaista-palstalla Kaijus Ervasti, Anna Mäki-Petäjä-Leinonen ja Minni Teerikangas kertovat ikääntyvien oikeudensaantimahdollisuuksia käsittelevästä tutkimushankkeesta. Kirjaesittelyssä Antero Olakivi arvioi Kaarina Hipin ja kumppaneiden toimittaman kiinnostavan kirjan *Vanhuus ja kielenkäyttö*. Kirjan luvuissa eri kirjoittajat käsittelevät eri näkökohdista vanhuuteen liittyvää kielenkäyttöä. Esimerkiksi politiikan ja talouden alan reportaasit kirjoittavat väestön vanhenemisesta uhkana ja huolenaiheena, kun taas henkilöjutuissa korostuu aktiivisen ikääntymisen diskurssi – joskin siten, että aktiiviset vanhuksat esitetään helposti poikkeusyksilöinä, supervanhuksinä. Kielen päällä -palstalla Pirkko Muikku-Werner tuo kiinnostavasti esiin ikään liittyviä sanontoja, sananlaskuja ja ajatelmia kirjoituksessaan ”Nuoruus ja hulluus, vanhuus ja viisaus? Ikä sanonnoissa ja ajatelmissa”.

Kuten näkyy, Gerontologia-lehdellä on taas tarjottavana erittäin tuhti lukupaketti. Hyvää syksyn jatkoa lukijoillemme!

Satu Jyväkorpi, päätoimittaja